

ΕΝΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΑΝΤΙΠΑΡΑΘΕΣΗΣ – ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ ΕΚΔΗΛΩΣΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΜΝΗΜΗΣ ΣΤΟΝ ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΩΡΟ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ.

Ο Δημόσιος Χώρος μιας πόλης είναι ο τόπος όπου διάφοροι φορείς, συλλογικοί ή ατομικοί αλλά και πολίτες δρουν με ποικίλους τρόπους ανταλλάσσοντας μεταξύ άλλων ιδέες, μνήμες και συναισθήματα. Στο κείμενό μας θα ασχοληθούμε με ένα αντικείμενο του Δημόσιου Χώρου, ένα άγαλμα, στην Αθήνα. Αφού περιγράψουμε την ιστορία της τοποθέτησής του στον συγκεκριμένο χώρο, θα εξετάσουμε τις αντιδράσεις που έχει προκαλέσει η παρουσία και ο συμβολισμός του.

Ο κύριος ορισμός της έννοιας μνημείο είναι ως μια αρχιτεκτονική ή γλυπτική κατασκευή που έχει δημιουργηθεί για να τιμήσει ή να θυμίσει ένα γεγονός ή μια προσωπικότητα¹. Είναι είδος Δημόσιας Τέχνης που σκοπεύει να διαμορφώσει και να διαπαιδαγωγήσει τους πολίτες έχοντας ως βάση την κυρίαρχη πολιτική, θρησκευτική ή οικονομική άποψη.²

Εικόνα 1 Μνημείο στη μνήμη του καπνοπαραγωγού Μήτσου Βλάχου στην Κυψέλη Αγρινίου.

Η Δημόσια Μνήμη είναι η αναπαράσταση στο παρόν του παρελθόντος μέσω «πολιτισμικών αναπαραστάσεων και πρακτικών παραγωγής και αναπαραγωγής της

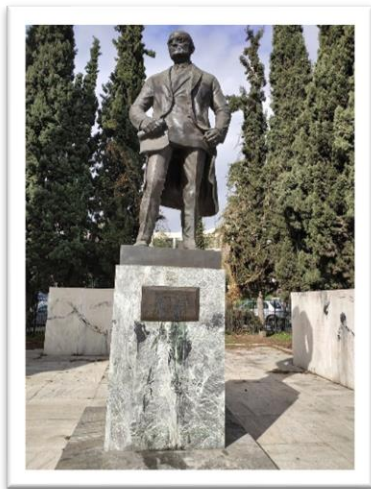
¹ Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, *Λεξικό της κοινής νεοελληνικής*, ΑΠΘ, 1998, λήμμα μνημείο.

² Βερνίκου Κ. *Η Γλυπτική στο Δημόσιο χώρο – Μελέτη περίπτωσης: Ο Δήμος Αγρινίου*, διδακτορική διατριβή, Πανεπιστήμιο Πατρών, 2019 σ. 11 στο

<https://nemertes.lis.upatras.gr/jspui/bitstream/10889/12131/1/%CE%97%20%CE%93%CE%9B%CE%A5%CE%A0%CE%A4%CE%99%CE%9A%CE%97%20%CE%A3%CE%A4%CE%9F%20%CE%94%CE%97%CE%9C%CE%9F%CE%A3%CE%99%CE%9F%20%CE%A7%CE%A9%CE%A1%CE%9F.%20%CE%9C%CE%95%CE%9B%CE%95%CE%A4%CE%97%20%CE%A0%CE%95%CE%A1%CE%99%CE%A0%CE%A4%CE%A9%CE%A3%CE%97%CE%A3%20%CE%9F%20%CE%94%CE%97%CE%9C%CE%9F%CE%A3%20%CE%91%CE%93%CE%A1%CE%99%CE%9D%CE%99%CE%9F%CE%A5..pdf>

μνήμης»³. Τέτοιες είναι τα ιστορικά αξιοθέατα - πεδία μαχών, μνημεία, τοποθεσίες – τα κοιμητήρια, τα μουσεία, οι ιστορικές εκθέσεις και οι ονομασίες των δρόμων⁴.

Η εξέταση της σχέσης χώρου και κοινωνίας ξεκίνησε την δεκαετία του 1980, αναγνωρίζοντας ότι ο χώρος «κατασκευάζεται» κοινωνικά και ότι η κοινωνία συγκροτείται σε έναν χώρο. Σημαντική ήταν η συμβολή των Henri Lefebvre (1901 – 1991), Edward Soja (1940–2015) και Michel Foucault (1926-1984). Ο τελευταίος όρισε ότι η άσκηση εξουσίας προϋποθέτει έκφραση στον χώρο.⁵ Έτσι τον χώρο τον αντιλαμβανόμαστε ως αποτέλεσμα σχέσεων οι οποίες άλλοτε είναι συγκρουσιακές και άλλοτε όχι.⁶

Εικόνα 2
Το άγαλμα του Truman στην Αθήνα

Παράδειγμα εκδήλωσης συγκρουσιακών σχέσεων σε μια πόλη με αφορμή την τοποθέτηση ενός μνημείου – αγάλματος είναι του ανδριάντα του Harry Truman (1884 – 1972) στην Αθήνα. Έχει ύψος 3,2 μέτρων από ορείχαλκο. Δημιουργός του ο αμερικανός γλύπτης Felix Weihsde Weldon (1907 – 2003). Τοποθετήθηκε στη διασταύρωση της λεωφόρου Βασιλέως Κωνσταντίνου με την οδό Βασιλέως Γεωργίου τον Μάρτιο του 1963. Τα αποκαλυπτήρια έγιναν στις 29 Μαΐου 1963.⁷

Από την αρχή της τοποθέτησής του εκφράστηκαν αντιρρήσεις και αμφιβολίες για τη σκοπιμότητα ύπαρξής του, καθώς και για τον χρόνο των αποκαλυπτηρίων του⁸. Λίγα χρόνια μετά, στη διάρκεια της χούντας, το μνημείο γίνεται στόχος αντιστασιακών ομάδων. Η «παράδοση» αυτή συνεχίζεται μέχρι σήμερα. Έχει υποστεί τέσσερις βομβιστικές επιθέσεις, δύο φορές το έριξαν από την βάση του και άλλη μια έγινε προσπάθεια χωρίς επιτυχία, μια φορά βάφτηκε κόκκινο και άλλη μια τυλίχτηκε με χαρτί περιτυλίγματος και την ένδειξη «επιστροφή»⁹.

³ Foote Ken. & Azaryahu M., «Toward a geography of memory: Geographical dimensions of public memory and commemoration», *Journal of Political and Military Sociology*, 2007, σελ. 126.

⁴ ο. π. σ. 127-129.

⁵ Γιαννιτσιώτης Γ. *Η έννοια του χώρου στις κοινωνικές επιστήμες και την ιστορία*, εκπαιδευτικό σημείωμα ΕΑΠ/ΜΠΣ Δημόσια Ιστορία, σ. 3

⁶ ο. π. σ. 4-5

⁷ Protagon team, «Τα βάνια του ορειχάλκινου Τρούμαν δεν τελειώνουν ποτέ...» *Protagon.gr* 17/4/2018, στο <https://www.protagon.gr/themata/flashback/isws-to-pio-misito-agalma-tis-athinas-44341602989> (2/11/19:15.51).

⁸ Ήταν μια μέρα μετά την κηδεία του Βουλευτή Γρηγόρη Λαμπράκη, ενώ δεν ζητήθηκε η γνώμη του Δημοτικού Συμβουλίου της Αθήνας. .

⁹ Κωστόπουλος Τ, «Οι περιπέτειες ενός εγκληματία πολέμου» *Εφημερίδα των Συντακτών*, 17/04/2018 στο <https://www.efsyn.gr/ellada/koinonia/147391-oi-peripeteies-enos-egklimatia-polemoy> (3/11/19:16.12)

Κύρια αιτία της συμπεριφοράς είναι η πολιτική δράση του αμερικανού προέδρου. Σε διεθνές επίπεδο είναι αυτός που πρώτος χρησιμοποίησε την ατομική βόμβα. Σε εθνικό επίπεδο είναι ο εμπνευστής του Δόγματος, που αποτέλεσε καθοριστικό σημείο για

την έκβαση του εμφυλίου πολέμου και του μετέπειτα τρόπου καταστολής του «εσωτερικού εχθρού» από τις ελληνικές κυβερνήσεις¹⁰.

Το άγαλμα του Τρούμαν, «του πιο μισητού αγάλματος της Αθήνας», όπως το αποκαλεί ο Τύπος,¹¹ κατέχει μέρος του Δημοσίου Χώρου της πόλης και δημιουργεί αρνητικά συναισθήματα σε μεγάλο τμήμα των πολιτών. Η απομάκρυνσή του είναι επιβεβλημένη και θεωρούμε ότι η απόφαση του υπό τον Δημήτρη Μπέη Δημοτικού Συμβουλίου της Αθήνας να μεταφερθεί στο Πολεμικό Μουσείο είναι σωστή¹². Ο Δημόσιος Χώρος ανήκει σε όλους τους πολίτες και μόνο κοινής αποδοχής εκθέματα πρέπει να τοποθετούνται σε αυτόν.

Η τοποθέτηση ενός αγάλματος στο Δημόσιο Χώρο εγείρει μέσω της μνήμης διαφορετικά και αντικρουόμενα συναισθήματα στους πολίτες. Ως χαρακτηριστικό παράδειγμα αναφέραμε την ύπαρξη του αγάλματος του Harry Truman και τις αντιδράσεις μερίδας πολιτών σε αυτό, λόγω της πολιτικής συμπεριφοράς του στη διεθνή και εθνική πολιτική.

¹⁰ ο. π.

¹¹ Protagon team, ο. π.

¹² ο. π.

Βιβλιογραφία

- Βερνίκου Κ. *Η Γλυπτική στο Δημόσιο χώρο – Μελέτη περίπτωσης: Ο Δήμος Αγρινίου*, διδακτορική διατριβή, Πανεπιστήμιο Πατρών, 2019, στο <https://nemertes.lis.upatras.gr/jspui/bitstream/10889/12131/1/%CE%97%20%CE%93%CE%9B%CE%A5%CE%A0%CE%A4%CE%99%CE%9A%CE%97%20%CE%A3%CE%A4%CE%9F%20%CE%94%CE%97%CE%9C%CE%9F%CE%A3%CE%99%CE%9F%20%CE%A7%CE%A9%CE%A1%CE%9F.%20%CE%9C%CE%95%CE%9B%CE%95%CE%A4%CE%97%20%CE%A0%CE%95%CE%A1%CE%99%CE%A0%CE%A4%CE%A9%CE%A3%CE%97%CE%A3%20%CE%9F%20%CE%94%CE%97%CE%9C%CE%9F%CE%A3%20%CE%91%CE%93%CE%A1%CE%99%CE%9D%CE%99%CE%9F%CE%A5..pdf>
- Γιαννιτσιώτης Γ. *Η έννοια του χώρου στις κοινωνικές επιστήμες και την ιστορία*, εκπαιδευτικό σημείωμα ΕΑΠ/ΜΠΣ Δημόσια Ιστορία
- Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, *Λεξικό της κοινής νεοελληνικής*, ΑΠΘ, 1998.
- Κωστόπουλος Τ, «Οι περιπέτειες ενός εγκληματία πολέμου» *Εφημερίδα των Συντακτών*, 17/04/2018 στο https://www.efsyn.gr/ellada/koinonia/147391_oi-peripeteies-enos-egklimatia-polemoy (3/11/19:16.12)
- Foote Kenneth E. & Azaryahu M. «Toward a geography of memory: Geographical dimensions of public memory and commemoration», στο *Journal of Political and Military Sociology*, 2007, σελ. 125-144.
- Protagon team, «Τα βάσανα του ορειχάλκινου Τρούμαν δεν τελειώνουν ποτέ...» *Protagon.gr*, 17/4/2018 στο <https://www.protagon.gr/themata/flashback/isws-to-pio-misito-agalma-tis-athinas-44341602989> (2/11/19:15.51).